

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Asetusmuutoksen tavoite on yleisellä tasolla perusteltu. Kuntien oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu erilaisissa muutoksissa on edellytys toimivalle kunta-valtio-suhteelle ja kuntien elinvoimaisuuden säilymiselle.

Sosiaali- ja terveystoimen siirtolaskelmissa on pysyvä ja pitkäaikainen vaikutus kuntien keskeiseen tulonmuodostukseen valtionosuuksien kautta. Siirtolaskelmien tarkistamisen rajaaminen koskemaan vain esitettyjä huomioonotettavia eriä yksittäistarkastelulla ja euromääräisellä rajauksella ei johda oikeudenmukaisuuden paranemiseen.

Edelläkävijäkuntien oikeudenmukaisen kohtelun on toteuduttava muutoksessa. Kärkölan kunta pitää tärkeänä, että siirtolaskelmien tarkastamisen kanssa samanaikaisesti avataan laajempi tarkastelu edelläkävijäkuntien/maakuntien oikeudenmukaisesta kohtelusta siirtolaskelmissa.

Päijät-Hämeessä on toteutettu alueuudistukseen tähtäävä sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen integraatio vuoden 2017 alussa.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä perustettiin tilanteessa, jossa alueen rahoituspohja suhteessa tarvetekijöihin oli riittämätön. Silloin ei pitkään odotettua sote-uudistusta ollut enää mahdollista odottaa, riittävien sotepalvelujen turvaamisen näkökulmasta (Perustuslaki 19§).

Alueilla, joissa sote-integraatio on toteutettu ennen 1.1.2023, erilaiset muutoskustannukset on maksettu alueen kuntien rahoittamina, kun uusilla alueilla rahoituksesta vastaa valtio ja välillisesti kaikki kunnat valtionosuusleikkausten muodossa yhteisesti.

Etupainotteisesti integraatiota edistäneitä kuntia kuritetaan suuremmalla valtionosuusleikkauksella laajemman rahoitusvastuun kantamisen lisäksi.

Mikäli palkkaharmonisoinnin kustannuksia ei poisteta tulevien vuosien valtionosuuslaskennassa kuntien talouteen jää merkittävät pysyvät negatiiviset vaikutukset laskentamekanismien takia.

Edelläkävijäkuntien vastuulla ovat myös ennen kuntayhtymän perustamista toteutetun toiminnan eläkevastuut sekä muut vastaavat vastuut, jotka raportoidaan osana kunnan sotekustannuksia, vaikka ne eivät siirtyneet Hyvinvointialueen vastuiksi, vaan jäivät kunnille.

Kärkölän kunta pitää tärkeänä, että kunnalla on mahdollisuus saattaa tietoon sellaiset kustannuserät, jotka eivät alueen muodostuksen yhteydessä siirtyneet Hyvinvointialueelle ja, että nämä kustannukset puhdistetaan siirtolaskelmasta täysimääräisesti.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
- 4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**
- 5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen**
- 6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot**

Kohtien 1. ja 6. mukaisten erien oikaiseminen siirtolaskelmissa voi lisätä tasapuolisuutta, jos ne tehdään kaikille kunnille ilman merkittävyyden euromääräistä rajausta.

Kohtien 2, 4, ja 5 mukaisten alijäämien ja ylijäämien oikaiseminen voi lisätä tasapuolisuutta, jos ne tehdään kaikille kunnille, joita tämä koskee, ilman merkittävyyden euromääräistä rajausta ja mikäli yli-/alijäämän määrästä on yhteinen näkemys kunnan ja kuntayhtymän /hyvinvointialueen välillä.

Kohdan 3. mukaisen erän huomioimista niin, että tieto pyydetään kuntayhtymästä / hyvinvointialueelta, ei voida pitää hyväksyttävänä. Mikäli kunnan ja kuntayhtymän välillä ei ole ratkaistu lopullisesti juridisesti oikeaa tulkintaa asiassa, ei erää voida yksipuolisella ilmoituksella sisällyttää laskelmiin, joilla on pysyvä vaikutus toisen osapuolen valtionosuuksiin.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Lausunnon kohdassa kaksi esiin nostetun 1.1.2023 keskeneräisen palkkaharmonisointiasian lisäksi, Kärkölen kunta nostaa esille merkittävän kustannuserän, joka ei siirry Hyvinvointialueelle, vaikka kyseinen kustannus on kunnan tilinpäätöstiedoissa sote-kustannukseksi luokiteltu.

Edelläkävijäkunnat ovat ottaneet vastuulleen ennen kuntayhtymän perustamista olleen toiminnan vastuita. Nämä eläkevastuut sekä muut vastaavat vastuut raportoidaan osana kunnan sotekustannuksia, vaikka ne eivät siirtyneet Hyvinvointialueen vastuiksi, vaan jäivät kunnille.

Kunta katsoo, että kuntatilastoinnissa ilmoitetut sote-kustannuserät siltä osin kuin ne hyvinvointialueuudistuksen jälkeen jäivät kunnalle tulee poistaa siirtolaskelmista täysimääräisesti. Esimerkiksi kuntaan jäävää soteperusteista eläkekustannusta Kärkölen kunnalla oli tilinpäätöksessä 2022 noin 270 000 euroa. Kärkölen kunta pitää tärkeänä, että kunnalla on mahdollisuus saattaa tietoon sellaiset kustannuserät, jotka eivät alueen muodostuksen yhteydessä siirtyneet Hyvinvointialueelle ja, että nämä kustannukset puhdistetaan siirtolaskelmasta täysimääräisesti.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnyks mielestänne oikea?

Asetuksen muutosesityksessä on ehdotettu, että kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna.

Perustelumuiotiossa todetaan, että: ”Merkittävyyttä tarkasteltaisiin ainoastaan yksittäisen tilinpäätöstiedon vaikutuksen perusteella, eikä mahdollisesti saman kunnan useiden, vaikutukseltaan kynnnyksen allittavien tilinpäätöstietojen yhteenlaskettua vaikutusta.”

Kärkölen kunta katsoo, että merkittävyys- ja osatarkastelu lisäävät kuntien välistä epätasa-arvoa, koska useiden tilinpäätöstietojen muodostama asiakokonaisuus saattaa vaikutukseltaan olla varsin merkittävä ja keinotekoinen 30 € / asukas ei huomioi asiakokonaisuutta kunnan osalta.

Kärkölen kunta pitää tärkeänä, että siirtolaskelmissa nämä kustannuksien tilinpäätöskirjaukset otetaan huomioon kokonaisuutena, ei osatarkastelun kautta. Oikaistavat erät tulee ottaa huomioon täysimääräisinä kuntien ja alueiden oikeudenmukaisen kohtelun ja siten koko asetusmuutoksen tavoitteen täyttymiseksi.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Kunnille järjestettävä kuulemismahdollisuus valmistelun kaikissa vaiheissa on Kärkölen kunnalle keskeisen tärkeää.

Kuntien välinen aito tasapuolisuus toteutuu vain, jos tarkistuslaskenta tehdään systemaattisesti samoin periaattein kaikkien kuntien tilinpäätösten ja tilinpäätöserien osalta sekä vuotta 2021 että vuotta 2022 koskien.

Asetuksen saamista ajoissa valmiiksi voidaan perustellusti tunnistaa riskiksi. Tästä johdettuna myös tietojen läpikäyminen ja mahdollisten kommenttien huomioiminen syksyn aikana näyttäytyy haasteellisena. Mahdollisen muutoksenhakuprosessin kesto sen eri asteissa saattaa vaarantaa kuntien valtionosuuslaskelmien perusteiden pysyvyyden pitkäksikin ajaksi.

6. Muita huomioita.

Hyvinvointialue-uudistuksen jälkeen kuntien valtionosuudesta on muodostumassa sekava kokonaisuus, jossa erilaiset jälkitasaukset ja muutokset vaikuttavat tavalla, jossa läpinäkyvyys ja ymmärrettävyys katoaa kokonaan. Kuntien on mahdotonta arvioida laskelmien oikeellisuutta tai oikeidenmukaisuutta. Tästä johdettua valtionosuusuudistus tulisi käynnistää välittömästi.

Takku Mira

Kärkölen kunta - Kärkölen kunnanhallitus 29.05.2023 § 123